

2. Лабунець Ю.О. Концепція виховання моральної особистості у творчості Дж.Р.Р. Толкіна : аспект морального обов'язку особистості / Ю.О. Лабунець // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: [«III літні наукові читання»], (м. Київ, 17 серпня 2015 р.) – К.: Центр наукових публікацій, 2015. – С. 115-118.

3. Лабунець Ю.О. Толкінізм як джерело виховання моральної особистості / Ю. Лабунець // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. – Київ : ВПЦ «Київський університет». – 2015. – Вип. 1(1). – С. 39-43.

4. Толкін Дж.Р.Р. Гобіт, або Туди і звідти / Переклада з англійської Олена О'. 3-тє, доопрацьоване видання. – Львів: Видавництво «Астролябія», 2014. – 384 с.

Никифоров А.М.

викладач,

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка*

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ДОРОБКУ НИКАНОРА ОНАЦЬКОГО В ОСВІТНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ

Никанор Харитонович Онацький посідає одне з провідних місць у розвитку педагогіки, письменництва й просвітництва на Слобожанщині у першій половині ХХ століття. Серед багатогранної діяльності, як краєзнавця, етнографа, мистецтвознавця, педагога-художника чільне місце займає робота митця як письменника, літератора, публіциста, поета. Саме тому літературна творчість Никанора Онацького потребує ретельного вивчення та переосмислення з позиції сучасності, оскільки є одним із важливих чинників формування світогляду педагога, як носія і пропагандиста освітніх національних ідей українського народу.

Писати вірші почав ще в юнацькі роки. Перший вірш «Погук» опублікував полтавський журнал «Рідний край» у 1906 році і від цього часу ім'я Н. Онацького з'являється в українських збірниках і антологіях: «З неволі», «Герновий вінок», «Розвага», «Українська муза». Вірші його, в основному, оптимістичні, лише зрідка вчуваються нотки суму і безнадії, викликані поразкою революції 1905 року [8]. Відтепер Никанор Онацький ніколи не полишає літературної творчості, виступає як публіцист і дослідник мистецтва, пробує свої сили в драматургії – з'являються п'єси: «Через руїни», «Танок смерті», інсценізація поезії Т. Шевченка «У тієї Катерини» [6]; 1930 року в Держвидаві України вийшла дитяча п'єса Н. Онацького «Новий світ» [2].

Никанор Харитонович надавав великого значення вихованню творчістю. З цією метою організовував творчі студії для фахового спрямування дітей та молоді а, також, для професійної підготовки учнів. Саме для цього власноручно писав дитячі п'єси для школярів і виступав як драматург.

Впровадження літературного доробку Н. Онацького в освітню практику почалося одразу після 1917 року: поезії Н. Онацького включаються в шкільні підручники, декламатори, збірники 20-х років [4; 7]. Його вірші розцінювались як такі, що сприяють вихованню трудящих мас в душі відданості справі, за яку боролись герої Жовтня. І в полотнах, і у віршах, і в громадській роботі – він всюди виявляв себе прихильником мистецтва, що міцно тримається народної основи і вірне правді життя [8].

Таким чином, у процесі дослідження встановлено, що на тлі педагогічної роботи Никанор Харитонович реалізував себе і в літературному спектрі діяльності, результатом якої є публікації поезії в збірках та періодичних виданнях: «Українська муза» (1909), «Поетична муза» (1909), «Стяг праці» (1922), «До перемоги» (1923), «Плуг і молот» (1924-1931), «Наша освіта» (1927-1930), «Український музей» (1927). Ці видання першої половини ХХ століття, на сторінках яких публікувалися праці Н. Онацького, мають важливе значення для дослідження літературного доробку митця. Крім цього, на нашу думку, потужним фактором формування свідомості поета-просвітника було спілкування із визначними діячами української літератури, до якого підштовхнула Н. Онацького саме діяльність на терені поетичної творчості. Завдяки поетичним пошукам він познайомився із такими особистостями як Олена Пчілка, що цінувала його вірші і друкувала в своєму часописі, письменник Яків Мамонтов, Остап Вишня, Олександр Олесь тощо.

Інтерес Н. Онацького до української національної культури викликав підозру з боку органів ДПУ – НКВС. Його звинувачували в «ідейних збоченнях» і за чийось наклепом його вперше заарештовують весною 1934 року. Але і там, у в'язниці, в камері № 62, пише «захалавний» цикл віршів «За ґратами» [1, с. 6; 3, с. 11].

Найбільший внесок, на наш погляд, у дослідження літературного спадку Н. Онацького (як, до речі, і всього життєвого шляху митця) зробив Г. Петров. Ще у 1966 році виходить у світ його публікація «Мужнє слово», згодом стаття «Співець боротьби: з поетичного доробку Никанора Онацького» (1968); пізніше – історія створення п'єси за мотивом поезії Т. Шевченка « [Передмова] Онацький Н. У тієї Катерини: друкується вперше» (1993) [6].

Вивчення та науковий аналіз цих джерел надає нам можливість прослідкувати, як літературне захоплення впливало на формування світоглядної позиції митця, на становлення його як визначної

особистості, як на освітянській ниві, так і в мистецькому середовищі Сумщини.

На кінець ХХ століття значно посилюється інтерес науковців до персоналії Никанора Онацького взагалі, та до його літературної спадщини, зокрема. Дослідження поетичного спадку провадиться в антологіях: «Н. Онацький. Біль : альманах» (1990) [5]; «Українська муза. Поетична антологія. Од початку до наших днів» (1993); монографії «Никанор Онацький: [Біографія, поезії]» та на шпальтах видання «Літературна Сумщина» (1995). Важливість поезії у формуванні особистості Н. Онацького відзначали І. Корнющенко, Я. Коцур, Я. Кривко, К. Майченко, В. Скакун, Ю. Тітаренко.

Віршовані рядки використовували для більш об'ємного окреслення постаті митця такі науковці: Г. Ареф'єва, А. Дужа, В. Скакун, Н. Юрченко. Особливо посилюються ці тенденції на початку ХХІ століття в зв'язку із розсекреченням архівів КДБ і відкриттям нових сторінок життя та діяльності Н. Онацького. До вивчення літературної спадщини долучилися літературознавці: Г. Намадаров, О. Скиба «Внесок народознавців Сумщини в українську етнографію та фольклористику» (2001); М. Малик «Онацький Никанор Харитонович. 70 років від дня смерті: [(1875-1937), літератор, художник]» (2007). Авторами проаналізовано літературну творчість письменника крізь призму боротьби за національне відродження України та наголошено на його ролі в культурному розвитку українського народу. У книгах: «Калинове грона: антологія поезії полтавських літераторів ХХ століття» (2004) та «Никанор Онацький. Розіп'ята муза: антологія українських поетів, які загинули насильницькою смертю» (2011) досліджено творчий шлях митця як письменника, літератора, публіциста, поета. Ці видання містять унікальні твори поета, в яких простежується напрям культурно-просвітницьких поглядів Н. Онацького і втілено нестримне прагнення свободи.

Педагогічний аналіз літературного надбання Н. Онацького свідчить не тільки про його актуальність та історичну значимість, а й переконує у необхідності використання в теорії і практиці освітньо-виховного процесу.

Відтак, педагогічний досвід та творчий доробок Никанора Харитоновича Онацького в галузі літератури в умовах сьогодення набуває важливого значення та перспективності, що обумовлене активним пошуком нової парадигми навчання і виховання дітей та молоді.

Список використаних джерел:

1. Онацький Н. За ґратами : рядки із тюремного блокнота. Поезія / Н. Онацький // Панорама Сумщини. – 1995. – 9 лютого. – С. 6.

2. Онацький Н. Новий світ. Дитяча п'єса на три дії / Н. Онацький. – К. : Держвидав, 1930. – 35 с.

3. Онацький Н. Минув сьогодні місяць... : вірші з-за ґрат / Н. Онацький // Україна. – 1988. – № 35. – С. 11.

4. Онацький Н. Острів мертвих / Н. Онацький (Публікація Г. Петрова) // Поети Сумщини післяжовтневої доби : на допомогу вчителям словесникам. – Суми, 1968. – С. 24-26.

5. Онацький Н. «Пісня», «До сусіда по камері», «Ніч, затихли зойки, муки...» / Н. Онацький // Біль : альманах. – Львів : Клуб репресованих, 1990. – С. 61-62.

6. Петров Г. Онацький Н. У тієї Катерини : друкується вперше / Г. Петров // Панорама Сумщини. – 1993. – № 17-18 (20 травня). – С. 6.

7. Сабалдир О. Н. Онацький. Ковалева пісня : поезії / О. Сабалдир, М. Грунський // Українська мова для трудових шкіл. – Харків, 1926. – С. 31-32.

8. Хвостенко Г. Страдницький шлях Никанора Онацького / Г. Хвостенко // Суми й сумчани. – 2007. – № 47 (23 листопада). – С. 13.

Погрібняк О.В.

аспірант,

*Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

ІОАНН МАКСИМОВИЧ – УКРАЇНСЬКИЙ ПЕДАГОГ, ПРОСВІТИТЕЛЬ, ЗАСНОВНИК ЧЕРНІГІВСЬКОГО КОЛЕГІУМУ

Для сучасної української педагогіки характерною є тенденція до формування нової освітньої парадигми. Відчуваються значні зміни у розумінні суті виховання, що пов'язано з виникненням ряду проблем, які не можуть знайти розв'язання у межах існуючої моделі школи. У зв'язку з цим усе більше загострюється потреба у переосмисленні історико-педагогічного досвіду, актуальними стають необхідність повного пізнання історії України та відкриття нових імен, якісно новий аналіз поглядів та ідей, відомих у суспільно-педагогічній думці раніше. Зрозуміло, що відродження української нації, розвиток вітчизняного шкільництва неможливі без синтезу найцінніших здобутків минулого.

Духовна деградація суспільства, необхідність виховання високоморальних та духовно зрілих громадян зумовлюють потребу вивчення освітньо-педагогічної діяльності вчених минулого, серед яких особлива роль належить Івану (Іоанну) Максимовичу (1651–1715 рр.) – українському педагогові, просвітителю, літератору, активному церковному, громадському, культурному діячеві.